

hed til et saa vigtigt Anliggende, der med saadan en Klarhed og med en saadan Folgerigtighed er blevet fremstillet for Thinget. Men, hvorfor jeg tager Ordet i dette Dieblif, er, fordi jeg troer, at der endnu er en Side af Sagen, paa hvilken Opmærksomheden ikke er bleven henvendt, og, idet jeg skal forsøge at gøre dette, skal jeg ogsaa holde mig til denne alene. Jeg maa da begynde med at gøre opmærksom paa, at, hvor enlig jeg end er i mange Punkter med det høierverdige Medlem fra Maribo Amt (Monrad) i hans hele Fremstilling, var der dog en historisk Antydning af ham, i hvilken jeg paa ingen Maade kan samstemme med ham. Jeg gør denne Bemærkning, ikke fordi jeg finder en Slags Forsvømmelse i, her at udtale, at jeg ikke samstemmer med ham i et enkelt Punkt, medens der er saa Meget, hvor jeg aldeles slutter mig til de af ham i denne Sag udtalte Anskuelser, men det er fordi denne Uoverensstemmelse i vore Anskuelser maaffee senere kunde vise Dem, hvorfor der dog ogsaa med Hensyn til det hele Lovforslags Kjerne er en Forskjellighed i Betragtning mellem ham og mig. Det høierverdige Medlem fra Maribo antydede, at Privilegierne ere fremgaaede af Absolutismens Skjød, og derfor maatte det ogsaa være saare naturligt, at, naar Absolutismen afløstes af en friere Forsatning, maatte disse Privilegier ophøre og bortskaffes. Men jeg troer ikke, at dette er en rigtig Opfattelse af Historien (Hør!), og jeg paastaar, at det ikke kan siges at være Absolutismens Kjendemerke, at Privilegierne ere udgaaede af dens Skjød (Hør!). Jeg troer, at man nu kan dømme om Absolutismen med saamegen mere Uforbeholdenhed og Uparthidighed, som dens Rolle er udspillet hos os, og som den næsten overalt i Europa har opfyldt sin store verdenshistoriske Betydning. Absolutismen har tilintetgjort langt flere Privilegier, end den har skabt; den har som enhver anden menneskelig Indretning, der var kaldet til at opfylde sin Bestemmelse i det store Verdensdrama, haft sine Feil og Svagheder, og af disse Feil og Svagheder har det været en Folge, at ogsaa enkelte Privilegier ere fremgaaede under den; men den har netop havt til Hovedopgave at udslette og ud-

jævne tidligere Privilegier, og den vilde, naar vi betragte Verdenshistoriens Lob, langtfra at have været et Fremskridt, tværtimod have været et Tilbagefald i den hele Udvikling, isald den ikke havde havt denne Opgave. Den maatte altsaa gøre det; thi ellers vilde den, som sagt, ikke have opfyldt sin Bestemmelse. Men fordi jeg ikke kan erkjende, at den Stilling, hvori visse Classer med Hensyn til Besiddelse og Forhold staae til andre Classer, er et under Absolutismen skabt Privilegium, men snarere er en af Verdenshistoriens Gang med en indre Consequents fremgaaet Nødvendighed, derfor maa jeg ogsaa betragte Forandringen og Op- løsningen af disse Forhold paa en noget anden Maade, end min ærede Ven fra Maribo Amt gjør det; og jeg troer, at han, ved at fæste Blikket paa disse Forholds Ordning, vel meget har betragtet dem, som om de vare et Resultat af givne Privilegier, istedetfor at de ere de stedfunone Begivenheders nødvendige Folge. Hvori jeg finder denne Lovs Hovedmangel, staaer i Forbindelse hermed. Den opfylder ikke det, som den efter sin Bestemmelse skulde opfylde; den gaaer ud fra den Forudsætning, at det hele Fæstevæsen er en med vore Forhold saa uoverensstemmende Tilstand, saa lidet sikrende Statens No og Udvikling, at det maa hæves; men, spørger man sig, naar vil da efter denne Lovgivning Fæsteforholdet være hævet, saa maa man blive sig Svaret skyldig. Er man først overbevist om, at Fæsteforholdet er i den Grad hæmmende for Statens Udvikling, og at det ikke lader sig ordne paa en frivillig Maade, troer jeg, at man ogsaa maa gaae noget anderledes frem, end den ærede Forslagsstiller har gjort det, for at see det endelig ordnet ikke blot i Fæstebondens og ikke blot i Godseierens — men i Statens Interesse. Vi maae først kaste Blikket paa, hvorledes Forholdet har udviklet sig med Hensyn til Fæstebaandets Afsløsning ad den frivillige Wei, og dernæst maae vi spørge os selv, om der er Grund til at overlade det til en rolig og ad den frivillige Wei frematfærende Udvikling, eller om det dog ikke skulde være nødvendigt at gribe ind med en tvingende Lov. See vi nu hen til, at der fra 1785 og indtil Begyndelsen af dette